

हचुल्था धेन् धर्म

नेपाल्टि मोककोन् हचुल्थासे धोकिन्सि हचुल्ठिम् ओधा वे
डाङ् - १ (वि)

संवैधानिक संवाद केन्द्र
CENTRE FOR CONSTITUTIONAL DIALOGUE

संवैधानिक संवाद केन्द्र

प्रकाशक

संवैधानिक संवाद केन्द्र

पहिलो संस्करण : २०६५ साल

प्रतिलिपि अधिकार © संवैधानिक संवाद केन्द्र

सर्वाधिकार सुरक्षित छ । सामग्रीको स्रोतका रूपमा संवैधानिक संवाद केन्द्रप्रति साभार व्यक्त गरी गैरव्यावसायिक प्रयोजनका लागि यस पुस्तिकाका अंशहरू पुनःप्रकाशन र/वा अनुवाद गर्न सकिनेछ । ती पुनःप्रकाशन र/वा अनुवादको एक प्रति संवैधानिक संवाद केन्द्रलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

साजसज्जा तथा मुद्रण

प्रिण्ट प्वाइण्ट पब्लिसिड, त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं ।

थप जानकारी वा यस पुस्तिकाका लागि निम्नलिखित ठेगानामा सम्पर्क राख्नुहोला

संवैधानिक संवाद केन्द्र

तेस्रो तल्ला, अल्फा बेटा कम्प्लेक्स, नयाँ वानेश्वर, काठमाडौं

टेलिफोन नं. ९७७-१-४७८५९९३

ई-मेल : info@ccd.org.np

वेबसाइट : www.ccd.org.np

हचुल्शा थेन् धर्म
ढाङ्-१ (गि)

हचुल्सा थेन् धर्म	१
परिचय	१
अपघातनाला महत्व	२
नेपाल्ति टचुल्सा थेन धर्म गुल्ति अम्वन्ध	२
हचुल्तिम्सभाति छलफल्ला विसयकादे	४
हचुलुठिम्ला ताम्ला विकल्पजुगु	६

हचुल्सा थेन् धर्म

नेपाल्तिर मोक्कोन् हचुल्सासे बोकिन्सि हचुल्ठिम्सभाग्याम् गोरगि छार् समावेसि हचुल्ठिम् ब्रिवा गे ताबागेन् मुला । चुनोन् सन्दर्भरि दातेला दुइरि धर्म थेन् हचुल्साला गुइरि हाराड्वा सम्बन्ध तातोला विवा ताम्पि हचुल्सान्हाइरि छलफल तावान् मुला । नेपाल्तिर ल्हानान् धर्म, हचुल्सा थेन् रिम्ठिम् मुला । चुराड्वा अवस्थारि धर्म निरपेच्छ आरेवा राजनितिक प्रणालि या खाज्युवाइ खास धर्मदा मुल धर्म तेन्वा हचुल्सा ज्यावा हचुल्सा आहिन् । थेराड्वा हचुल्सासे हचुल् न्हाइला स्यान्दो धर्म, रिम्ठिम् थेन आस्थादा उपेक्षा लावा मुला विसाम् हचुल्बादा आच्यावा मुला, मानवअधिकार नाइवा मुला । चु अवधारणा-पत्ररि नेपाल्ला लागिरि धर्मनिरपेच्छ हचुल्सा ठिम् तोला विसि काठुइ लावा मुला ।

पठिचय

खाज्युवाइ धर्मनिरपेच्छ हचुल्सासे हचुल्साला गेताड् लामा खाज्युवाइ धर्मला राजनितिक् ठिमदा स्विकार आला । चुसे हचुल्सारि मुवा मोक्कोन् धर्मता च्योच्यो धर्मला रुप्तिर च्यावा मुला ओम् डेन् लावा मुला । थे मोक्कोन् धर्म थेन् धार्मिक मान्यताजुगुता विभेद् आलाना च्यावा मुला । धर्मनिरपेक्ष आरेवा हचुल्से गोरगि धर्मदा हचुल्साला धर्म विसि मान्यता पिन्वा मुला । थेराड्वा हचुल्साजुगु धार्मिक हचुल्सा विसि गोतोवा मुला । धार्मिक हचुल्जुगुरि धार्मिक गोबोन्जुगुसे हचुल्साला राजनितिदा ग्याम ओन्वा मुला । हचुल्साला मोक्कोन् सासकिय् संरचनाकादेसे ग्लेठिम्से महान्वाह्नाइवा छ्योना लावारि थेराड्वा राज्यला धर्मसे स्होसि थान्वा अनुसासन् थेन् विभेदलावा ठिमदा तेन्वा मुला । हचुल्तिर मुवा स्यान्दो मोक्कोन् धर्मसे थेराड्वा हचुल्सारि ओदे महत्व आयाड्वा मुला, थेदा नाइसि थान्वा मुला । गोरगि धार्मिक हचुल्तिर सक्तिला स्रोत् लालुदा महान्वा मुला, जनतादा आहिन् । थेसे लामा सरकार लालु थेन् धार्मिक मुल्य मान्यताजुगुरि उत्तरदायि तावामुला, जनताक्हाना आहिन् ।

थेसे लामा धार्मिक हचुल्सासे विभेद् लावा मुला । चुसे हचुल्साला गोरगि बोला आस्था थेन् विस्वास दा जेक्खेन डाच्छा थान्सि दाड्वा मुला । जाम्बुलिइला नागुरिक् थेन् राजनितिक् याइतामग्याम् चुदा खिसि थान्वारि नोन् आहाम्बा मुला, थारेइ थान्वारि नोन् आहाम्बा मुला ।

तासाइ गोरगि धर्मनिरपेच्छ हचुल्से गोरगि धर्मदा हचुल्साला धर्म नोन् आस्होवा मुला, गोरगि धर्मदा जे डाच्छा थान्सि तेन्वा गेनोन् आलावा मुला । धर्म निरपेच्छ मुवा हचुल्तिर हचुल्साला बेनान गे लामा धार्मिक आस्थाला आधारि स्होवा ठिमकादेला वास्ता आतावा मुला । हचुल्साला हचुल् ठिम्नोन् हाज्युवान् धर्मथेन् थुइवा आतावा मुला ।

गोरगि धर्मनिरपेछ हचुल्से खाजिवाइ धर्मला प्रचारप्रसार आलावा मुला, खाजिवाइ धर्मदा नाइवा प्लेवा आलावा मुला । चुराइवा हचुल्सा पहिचान धर्मबिमा ल्होलोन् तावा मुला । चु पहिचान हचुल्सा मोक्कोन हचुल्सा रिमठिम्ला पहिचान हिन्ना । थेराइवा हचुल्ठिम् मुवा हचुल्सरि कानुन थेन् गेन्दुन नागरिक् मुल्य मान्यतारि आधारित तावा मुला । धर्म निरपेछ हचुल्सारि बेनान् हचुल्सासे ह्वाइला सेम्से म्हान्वा ह्वाइला धर्म थेन् धार्मिक आस्था थोवा याइताम् याइवा मुला । चुसे मोक्कोन् हचुल्सा धार्मिक स्वत्रन्तताला विस्वास् पिन्वा मुला । व्यवहारि नोन् थेराइवा धार्मिक स्वतन्त्रता ओन्वा मुला । चुराइवा ठिम्से मोक्कोन धर्म थेन् धर्म तेन्वाजगुगुदा लेवाफेवा आलाना तोर् खेन्वारि ह्वा लावा मुला । चुसे मोक्कोन् हचुल्सा च्योच्यो लासि इज्जत थेन् मर्यादा पिन्वा मुला । चुसेलामा हचुल्सासे ह्वाइलाइला आस्था, विस्वास् थेन् प्रचलित मान्यता आन्सारि धर्म तेन्वारि खाम्बा मुला । वास्तव् धर्म निरपेक्ष हचुल्से हचुल्सा गे लामा जे धर्मला भूमिकादा विरोध लावा मुला । तिकादा विसाम् धर्म विवा ह्वाइलाइला आस्थाला ताम् हिन्ना । चुदा म्हिला याइताम् थेन् स्वतन्त्रता पिन्वा आधारि स्होवारि आता ।

अवधानाला महत्व

धर्मनिरपेछताला सिद्धान्तसे संगठित धर्म थेन् संगठित राजनितिक सक्ति ल्होलोल्होलो चितोवा मुला विवा ताम्दा ज्याना लासि उन्वा मुला । चुरि चु गोर डिर् गिक्छा पच्छेला ताम्दा गोनालाइ – धर्मथेन् हचुल्सादा ल्होलो लावा ताम् विवेक थेन न्यायि आधारित राजनितिक ठिम् स्हेइवारि जग थान्वा हिन्ना । चुराइवा जग वा आधारि स्होसाम् जे ल्होलोल्होलो धर्मथेन् आस्थाला म्हिकादे ला गुइरि हचुल्सासे च्योच्यो व्यवहारि लावारि हाम्ला । थेराइवा अवस्थारि जेक्खेन् मोक्कोन्से हचुल्ठिम् ग्याम्से च्योच्यो याइताम् याइसि सरकारग्याम नोन् ओदेन् साइरछन् याइवा मुला । डिछा पछ हिन्ना – धर्म निरपेछतासे ल्होलोल्होलो धर्म थेन् आस्थादा सहस्तिवदा डाच्छा वाइवा वाइ पिन्वा मुला । चु ग्याम्से तिका गोला विसाम् धर्म या आस्थाला आधारि खाजिवाइ म्हिफिरि लेवाफेवा लावारि आता । गोरगि धर्म या थेदा तेन्वा म्हिकादेसे स्यान् धर्म या थे धर्म तेन्वाजुगुता नाइवा प्लेवा लावारि आहाम् । चु सिद्धान्तसे स्यान्नोन् गोरगि सामान्य तथ्यदा प्रमानित् लावा मुला, थे हिन्ना राजनितिला थुम्रि धर्मला भूमिका ल्हानान् जाजा तावा मुला ।

नेपाल्टि हचुल्सा थेन् धर्म गुइरि सम्बन्ध

नेपाल हचुल्सा ठुइवा दुइ हचान्देन धर्म गोरगि ग्लेठिम्ला विसय् तासि खाजिवा मुला । नेपाल्ला मिन् डोसेवा ग्लेफेवेजुगु लिच्छविफेवे, मल्लफेवे थेन् शाहफेवेला ग्लेजुगुसे हचुल्सा

ग्लेठिमरि हिन्दुधर्मता ल्हानान् महत्व पिन्वा मुवा । चु अर्थरि हचुल्सा संचालन थेन् राजनितिक निर्णय प्रकृयाला मोककोन् ह्राड्वा गेरि हिन्दु धर्मला गोरगि ल्होलोन् प्रभाव तासिकेन टिजि । नेपाल्ला एकिकरन् लिच्छा नेपाल्ला जामा दुइला ग्रेनलोन्पो जङ्गवहादुर रानासे १९१० रि बेलायत थेन् फ्रान्स कोर्सि नेपालरि नोन् थे डिह हचुल्सारी ह्राडनोन् संउहतावद्ध ठिमन्अन्सार भावा मुलुकी आइन् नोन् धर्मिक प्रभावग्याम फेवाआरेवा । चु आइन्से हिन्दुबर्णाश्रमरी आधारित् जाति व्यवस्थाला लागिरि भननोन् कानुनि आधार स्होसि पिन्जि । नेपाल्ला ल्होलोल्होलो धार्मिक् थेन् ल्होलोल्होलो सांस्कृतिक हचुल्सारि चुला लेवाफेवा प्रभाव थेदुईट्यान्देन तासिकेन टिजि ।

२००७ रि तावा राजनितिक क्रान्ति लिच्छा नोन् थे लेवाफेवा लावा ठिमसे निरन्तरता याडसिकेन खाजि । सासन प्रणालिरि ग्रेन् जातिविवा म्हिकादेला ल्हाना राजनितिक भुमिका थेन् प्रभाव चुला गोरगि ग्रेन् कारन् मुवा । थेराडनोन् लासि हिन्दुकादेला ल्हाल्हामो थेन् लाथानकादेला सम्पत्ति या गुठिकादेला व्यवस्थापनरी हचुल्साला ल्हाना संलग्नता नोन् चुला निरन्तरताला आर्कु कारान् मुवा ।

२०१९ रि लागु लावा हचुल्ठिमसेम् नेपाल्दा हिन्दु हचुल्सा विसि घोसनान् लाजि । २०४७ दोना लागु तावा चु हचुल्ठिमसे हिन्दु ग्लेला संवैधानिक भुमिकादा मान्यता पिन्वा मुवा । चुराड्वा हिन्दू मान्यताकादे नेपाल्रि निवा दिड्दोना नोन् मुवा । प्रजातान्त्रिकरणला प्रकृयारि नोन् नेपाल्ला कानुनि व्यवस्थादा धर्मनिरपेच्छ स्होवारि सरकार थेन् हचुल्साला धर्मला गुड्दरिमुवा ब्रेल्वादा च्याड्ना लावारि खालाड्से विवा ह्राड्वा बाड् नोन् आम्नाड्नि ।

बास्तव् २०४७ ला हचुल्ठिमरि ल्हानान् प्रजातान्त्रिक विसेसताकादे मुवा । तासाइ चुसे नेपाल् दा बहुजातिय, बहुभासिक, प्रजातान्त्रिक, अविभाज्य, सार्वभौमिकताला छ्चामरि हिन्दु थेन् संवै धानिक राजतन्त्रात्मक हचुल्साला रूप्परि नोन् परिभासित् लाजि । चुला धारा ४ रि 'हिन्दु' विवा छिग्दा थान्सि चुनोन् धारारि मुवा बहुजातिय् थेन् बहुभासिक् विवा छिग् थेन् धारा १९ से नेपालि हचुल्वादा पिन्वा धर्मला याड्ताम छ्चाम् नोन् थान्सि व्याख्या लातोवा मुवा । तासाड्दोन् हचुल्सारि सासन स्हेड्वा बर्गसे जातिगत थेन् धार्मिक समुदायजुगुला याड्तामदा स्थापित लावाला लागिरि तिकाइ बाड् लावारि आहाम्नि । हिन्दुला ठिमसे तेन्वा म्हे साड्वारि आम्पाड्वा ह्राड्वा कानुनि ठिमदा भन् कोड्ना लाजि । थेराड्बान् छुवाछुत थेन् लेवाफेवाग्याम् सिमान्तकृत तावा हचुल्वादा उन्मुक्ति पिन्वा गे नोन् ओदे आतानि । चुसे गड्दरिहिन्दु रिमठिम आतेन्वा थेमेजुगुला पहिचान्निरि याड्ताम थेन् जाजा हचुल्वा विसि लेवाफेवा नासि हावाजुगुदा भन् थारेड् थान्जि । हचुल्सासे टेलिभिजन थेन् रेडियोग्याम् धार्मिक गेताड्कादे स्हेड्सि चिवा मुला । थेराड्बान् हिन्दु पिवाला रेकादेरि राष्ट्रिय विदा पिन्वा ताड् च्याड्ना आताजि, धर्म पोवा सेम नोन् कमजोर आताजि ।

हचुल्ला कर्मचारिकादेदा हिन्दु प्रिवा म्हेनिङ् दाङ्वारि पिन्वा भत्ता दात्तेदोनान् मुला । स्यान धर्म तेन्वाजुगुसे थेराङ्वा सुविधा याङ्वारि खाम्बा आरे । हिन्दु धर्मथेन् अनुष्ठानजुगुदा तेन्सि थान्वा कानुनकादे थेन् हिन्दु धार्मिक ग्लाकादेला संरछन् लावा कानुन् (गुठि संस्थान ऐन) बिसेस् व्यवस्थाला रुपूरि थान्सि खावा मुला । कादे धार्मिक गेला लागिरि दात्तेदोना राजस्वला खर्च तामुला ।

चुराङ्वा लेवाफेवा व्यवस्थाविमा नेपाल् रि कानुन् प्रानालि रि हिन्दु धर्मग्याम् प्रभावित सिद्धान्तजुगुला भलक तिनिनोन् म्हाङ्वारि खाम्ला । कादे कानुनकादे हेम्बाफेवेप्रधान हिन्दु मुल्यथेन् मान्यतारि आधारित मुला । आधुनिक नेपाल्ला कादे कानुनकादे, फ्युक्पो थेन् आसामिला सम्बन्ध, छोङ्वा अभ्यासजुगु, व्याज, धितो, नासो, धरौटि थेन् अदालति कार्यविधिसे हिन्दु कानुन्ला पक्ष कादेदा स्विकार लावा मुला ।

थेराङ्वान् अपुतालिसम्बन्धि कानुनि व्यवस्था, परिवार नियोजन, सम्बन्ध विच्छेद, जिहआइराग थुङ्वा, तास, जुवा ह्वाङ्वा स्हेकादेरि धर्मनिरपेच्छ मिसे च्यातोवा मुला । थेसेलामा ल्हानान् आदिवासि जनजातिकादे, अल्पसंख्यक्ला धार्मिक याङ्ताम्ला थुम्रि गेलावा गेन्दुनकादे, दलित थेन् मिङ्कोलाजुगुसे २०४७ ला हचुल्लिम समावेसि आरेवा थेन् चुसे धार्मिक याङ्ताम् थेन् च्योच्यो नागरिकताला अवधारणा मुवा थेनिकादेला संवैधानिक याङ्ताम्दा संरछन् लावारि आखाम्बा गुनासो लावा मुला ।

हचुल्लिमशाठि छलफल्ला विसयकादे

२०४७ सालला हचुल्लिमदा व्याङ्वा नेपाल्ला अन्तरिम् हचुल्लिम, २०६३ से नेपालदा गोरगि 'धर्मनिरपेक्ष, समावेशी थेन पूर्ण लोकतान्त्रिक राज्य' स्होवा मुला । चु हचुल्लिमसे नेपालदा बहुजातिय, बहुभासिक, बहुधार्मिक थेन् बहुसांस्कृतिक विशेषता मुवा हचुल्लि विवा मुला । चुसे ह्युल्लाला 'हिन्दु' पहिचान्दा हचुल्लिमग्याम् व्याङ्वाला छ्याम्रि हिन्दु ग्लेठिमदा नोन् थुम्ना लावा मुला । छार ह्युल्लिमसे नेपालदा धर्मनिरपेक्ष राज्य घोसना लावा ल्हानान् महत्वपुर्न गे लावा मुला । चुराङ्वा घोसनासे जेक्खेन् धर्मनिरपेच्छताला बिसेस् उद्देश्यदा थुम्ना लावारि आहाम् । चुला लागिरि हचुल्ला संवैधानिक थेन् कानुनि व्यवस्थाला छ्यामछ्याम् नोन् सरकारला नितिकादेला ल्होलोल्होलो ताम्कादे पोतोवा आवश्यकता मुला ।

धर्मनिरपेच्छता विवा धर्म लेवाफेवा ठिम आहिन् । चुसे हचुल्लाला धर्मदा जे फेवा गे लावा मुला । हचुल्ला थेन् धर्मदा गोर डि ल्होलोल्होलो अस्तित्व मुवा स्हे म्हान्वा मुला । चुदोना धर्म निरपेच्छतासे मोक्कोन् सामाजिक गेन्दुन थेन् म्हिंकादेला प्रजातान्त्रिक याङ्ताम्दा ल्हेना लावा मुला । समान्ता थेन् सामाजिक न्यायदा मान्यता नोन् ल्हेना लावा मुला ।

चु पृष्ठभूमिरि हचुलठिमसभासे स्होसेला छार् हचुलठिमसे नेपालरि खाराड्वा धर्म निरपेक्षताला व्यवस्था लाला विबा ताम्रि ल्हानान् काठुइ तातोला । थेराड्धनोन् नेपाल्रि चुसे धर्मनिरपेक्षतादा संस्थागत लावारि भविस्यला लागिरि 'मार्गचित्र' (ब्रवातोवा ग्यालाम्) नोन हचुलठिमसभासेन् स्पस्ट लातोवा मुला । चु ग्यामसे जेक्खेन् नेपाल् धर्मनिरपेक्ष हचुल्ला रुपरि रुपान्तरन् तावा खाका स्पस्ट तासेदा मुला । चुला लागिरि काठुइ लातोवा ताम्कादे चुराड्वा तावारि खाम्ला ।

- » धर्म थेन् हचुल्सा गिदा आर्कुग्याम् फेबाला ताम् ।
- » धार्मिक स्वतन्त्रताला संरच्छन् (सोचाइ, आस्था थेन् धर्मला स्वतन्त्रता, ह्वाइलान् सेम्से म्हान्वा ह्वाइवा धर्म पोवा स्वतन्त्रता, धार्मिक आस्था मुवा म्हिजुगुला सुरच्छा, ल्होलोल्हो लो धर्म तेन्वा म्हिकादेला गुड्रि ल्हेवाफेवा आतावा, मोक्कोन् धार्मिक् गेन्दुनजुगु गुड्रि समान्ता, कानुन्ला समान संरच्छन्, ह्वाइला धर्म, आस्था या धार्मिक् गेताइ तोवा ह्वाइ तेन्वा याइताम्)ला ताम्,
- » बेनान् भाषिक, सांस्कृतिक या धार्मिक अल्पसंख्यक्ला धर्मला आधार्रि तावारि खाम्वा लेवाफेबाला ताम्,
- » बेनान् धार्मिक् गेन्दुनजुगुसे ह्वाइला सेम्से म्हान्वा ह्वाइवा ह्वाइला स्वतन्त्र स्तित्व थान्सि थेन् धार्मिक् महत्वला लाथान्जुगु या ग्लाकादे स्होवा, संरच्छन् या व्यवस्थापन लाबा ताम्,
- » हचुल्सान्हाड्रि प्रत्यच्छ या अप्रत्यच्छ रुप्रि खाजिबाइ धर्मदा ल्हेना लावा कानुनजुगुला ताम्,
- » राज्यसे ग्रेन् लोबोन् वा स्यान् लोबोन्जुगुदा नियुक्त लाबा ठिम्ला ताम्,
- » हचुल्ला ऐतिहासिक, पुरातात्विक थेन् सांस्कृतिक सम्पदाला मर्मत् संभार्ला लागिरि हचुल्सासे धार्मिक् गेन्दुनजुगुदा राजस्वग्याम् पिन्वा टाइगा थेन् धर्म प्रचारप्रसार्ला गेरि प्रयोग् लावारि आडिक्या ताम्,
- » धार्मिक् गेन्दुन या आस्थथेन् सम्बन्धित समुह्कातेदा डाच्छा-डाच्छा पिन्वा विसेस् याइताम्कादेला पुनर्मुल्याइकनला ताम्,
- » धर्म वा आस्थाला आधार्रि स्हेइवा लोप्खाइला छार् स्वरुप् खाराड्वा तादोला विबा ताम्,
- » खाजिबाइ खास् धर्मथेन् सम्बन्धित आताना मोक्कोन् आस्थाकादेथेन् सम्बन्धित धार्मिक शिक्षा जात्तुकुजुगुदा पिन्वा वा आपिन्वा विबा ताम्,

- » ऐतिहासिक तथ्यला रुप्रि धर्मला वारेरि लोप्पा वा खाजिवाइ गोरगि धर्मदा आर्कुविमा ग्रेन् म्हान्सि लोप्पा तरिकाला थुम्नालाबा ताम्,
- » हचुल्सासे खाचिबा खाजिवा आधार्रि ल्होलोल्होलो धर्मथेन् सम्बन्धित सार्वजनिक विदाकादे दाम्सेला विवा विसय्रि स्थापित लातोबा सिद्धान्तकादे,
- » हचुल्सासे स्हेड्वा रेडियो या टेलिभिजन्रयाम् प्रसारन् ताबा धार्मिक् गेताड्कादेला पुनरावलोकन् लाबा धेन् चु ताम्रि मोककोन धर्मदा च्योच्यो सुविधा पित्तोबा ताम्,
- » होराड्वा धार्मिक गेताड्किर तोबा डिक्पा प्रतिबन्ध लावारि खाम्ला या स्यान्दोला धर्मरि कोड्वा आलोचना या समालोचनादा हचुल्ठिम्से खाज्युवा रुप्रि च्याला विवा ताम्,
- » धर्म पोवा ताम्रि कानुन्ला मुल्याड्कन्ला ताम्,

दात्तेला कानुन् प्रणालिदा धर्मनिरपेछ स्होबाला लागिरि सरकारता निरन्तर ह्यो लावारि खाज्युवाइ अल्पसंख्यक धर्मला नेतृत्वरि गोरगि धर्मनिरपेछता ल्हेना लाबा आयोग् स्होसेला वा विवा प्रस्न नोन् काठुइला विसय् तावारि खाम्ला ।

हचुल्लुठिम्ला ताम्ला विकल्पजुगु

धर्मनिरपेछ ठिम् स्होबा ताम्रि हचुल्लुठिम्सभाला ओन्साइ ल्हानान् विकल्पकादे मुला । ऐतिहासिक रुप्रि विसेदा हिन्साम् धर्मनिरपेछता संस्थागत लामा धार्मिक स्तन्त्रताकादे पित्सेदा, खाज्युवाइ हचुल्साला धर्म आथान्वा, खाज्युवाइ धर्म विसेस्ताला फाइदाला लागिरि राजस्वग्रयाम् टाड्गा पिन्वारि ख्लाबा, हचुल्साला कानुन् प्रणालिदा धार्मिक नियन्त्रणग्रयाम् थारेड् थान्वा, सइछिक् प्रणालिदा खुल्ला लाबा, धर्म पोवा याइताम्हाना सहनसिल् ताबा धेन् खाज्युवाइ आस्थाला मुसाइ नोन् राजनितिक नेतृत्वदा सरकार स्होवारि याड्वा अवसर पिन्वा ह्याड्वा विसयजुगुदा ल्हानान् महत्व पिन्वा मुला । तिकाइ विकल्पजुगु चुराड्वालालिसि प्रस्तुत लावारि खाम्ला :

विकल्प	फाइदाकादे	ग्रेन चुनौतीकादे
१. धर्म थेन् हचुल्साला गुर्इरि फेना तातोला विवा मान्यता	<ul style="list-style-type: none"> » चु अवधारना ल्हानान् स्पस्ट थेन् कार्यान्वयन लावारि सजिलो मुला । » मोक्कोनदा धार्मिक स्वतन्त्रता » क्योड्नोन् धार्मिक गेन्दुनकादे सर्कारि अतिक्रमणग्याम स्वतन्त्र । » हचुल्सा धर्माधिकारि वर्ग थेन् धार्मिक व्याख्याग्याम् प्रभावित आतावा स्थिति । » धार्मिक अभ्यासूरि खाज्युबाइ रोकावट आतावा । 	<ul style="list-style-type: none"> » हचुल् स्हेड्वाला लागिरि हचुल्सासे ल्होलोल्होलो धर्मग्याम् याड्वारि खाम्वा हचुल् स्हेड्वाला लागिरि महत्वपुर्न प्रेरना (हचुल्ला माया, सामाजिक सद्भाव, सार्वजनिक नैतिकता, ज्यावा उद्देश्य) ग्यामसे वञ्चित । » ल्होलोल्होलो धर्मकादेग्याम् संरक्षित् ल्होड्ना लावा गेताड्जुगु थेसे मिड्कोलादा लेवाफेवा लावा मुला वा कादे सामाजिक थेमेजुगुदा मिहदा पिन्वा मर्यादा पिन्वान थेदा हाराड्लासि नियन्त्रन लावा विवा समस्या ।
२. धर्मला ताम्ूरि हचुल्सा तटस्थ चितोला विवा मान्यता	<ul style="list-style-type: none"> » धर्म व्यक्तिगत विसय हिन्ना विवा स्विकारोक्ति । » हचुल्साला तटस्थ दृष्टिको न्से लामा हचुल्सा थोरि खालाइ नोन खाचिवाइ धार्मिक गुनासो आतावा चुला ज्यावा पच्छ हिन्ना । » धार्मिक स्वायत्तता । » हाइ ताड्वा धर्म तेन्वारि याड्वा । 	<ul style="list-style-type: none"> » हचुल्साला रुपान्तरनला लागिरि बोल्वा हचुल्बाला लागिरि तटस्थताला सेम् ल्हानान् गाहो तावा मुला । » सामाजिक असमानताकादे व्याड्वारि ल्हानान् गाहो । » चुला लागिरि रननिति तोवा मुला ओम् थेराड्वा रननिति धार्मिक गेन्दुनजुगुथेन् डिक्सि थेनिकादेलान् ह्यो किन्सि स्होदोवा मुला । » मोक्कोन हचुल्वादा च्योच्यो संरच्छन पिन्वा हचुल्साला कर्तव्य हिन्ना ।

<p>३. मोक्कोन धर्मला च्योच्यो संरच्छन् तादोला विवा मान्यता</p>	<p>» हचुल्सासे ना खाज्युवाइ धर्मला स्थापना लावा मुला ना खाज्युवाइ धर्मदा बहिस्कार् नोन लावा मुला ।</p> <p>» धार्मिक स्वतन्त्रता</p> <p>» मोक्कोन् धर्मला च्योच्यो संरच्छन् ।</p> <p>» म्ह हचुल्रि धर्मला सकारात्मक भुमिकाला स्विकारोक्ति ।</p> <p>» चुराड्वा धर्मनिरपेक्षतासे लेवाफेवा धार्मिक गेताड्दा या सार्वजनिक नितिला लिसो हचुल्वादा संरच्छन पिन्वा लावा मुला ।</p>	<p>» च्योच्यो संरच्छन् सजिलो गे आहिन ।</p> <p>» हचुल्साला धर्मला विसर्यारि ल्हाना संलग्नता तावासे लामा हचुल्सासे धार्मिक निर्णयजुगुदा किन्वा खतरा म्नाड्वा मुला । चु प्रवृत्ति धर्मनिरपेक्षताला सिद्धान्त लिसो तावा मुला ।</p>
--	---	--

देन्वान् पाड्तोमा धर्मनिरपेक्षताला ल्हानान् नमुनाकादे तावारि खाम्ला । हचुल्ठिम् स्हेड्वाजुगुदा खाज्युवा नमुना, खाज्युवा रूपरि किन्सेता विवा ताम् दाम्बारि तोदे अवसर मुला । थेराड् लामा मुलतः रास्ट्रला रूपरि नेपाल्ला विसिस्टतादा विसाम् सेम्रि थान्तोला ।

छचोइला-शृङ्खलाला ताम्

हचुलठिम्सभाला सदस्यजुगु थेन् स्यान् हचुलवाजुगुदा हचुलठिम् स्हेइवा प्रकृयारि आसेनान् आतावा ताम् सेना-गोनालाबा चु छचोइ-सिङ्खलाला उद्देश्य हिन्ना । चु प्रकाशनजुगुरि हचुलठिम्ला परिणाम्ला वारेरि अनुमान लावा अवधारनापत्र या प्रस्ताव या होराइवा मानासाय् आरे । चु शृङ्खला संयुक्त राष्ट्रसंघला विकास गेताइ (युएनडिपि) ला 'नेपालरि सहभागितामुलक संविधान स्हेइवाला लागिरि सहयोग' (एसपिसिबिएन) परियोजनाला समन्वय्ने नेपाल् थेन् अन्तर्राष्ट्रिय हचुलठिम्खेन्पोजुगुला गोरगिक् प्रयास् हिन्ना ।

चु छचोइकादेदा आभून् ज्यावा स्होवारि राइनिला प्रतिक्रिया थेन् टिप्पनिला लागिरि अनुरोध मुला । ल्हानाविमा ल्हाना सुसुचित, प्रतिबद्ध थेन् रचनात्मक छलफलदा डाच्छा बोर्वारि चु प्रकाशनकादे सफल ताजि बिसाम्जे उद्देश्यजुगु छारवारि खाम्ला । हाइनिसे दोन्वा टिप्पनिजुगुला आधाररि चु छचोइकादेला छारथेन् स्यान् सङ्स्करनजुगु तेवारि खाम्ला ।

चु सिङ्खलादा नेपाल्ला ल्हानान्से पाइवा ग्योइजुगुरि अनुवाद लामा ल्हानाविमा ल्हानान्से गोवारि खाम्गाइबिसि खाम्देदोना प्रयास् लावा मुला । त्रिवा छिग्कादे डिक्पा आडिक्पा थेन् थेला प्रयास्ला ताम्ने ल्होलोल्होलो ग्योइ पाइवा थेमेकादेला गुइरि लिच्छा-लिच्छा छलफल थेन् बहस ताला । चु संवैधानिक् सम्वाद केन्द्रला उद्देश्य थे-राइवा बहसकादेदा थे ग्योइजुगुदा नोन् समावेस् लासि चु अभियान्ने समावेसिता थेन् पहुँचला ल्हानाविमा ल्हाना ल्हेना लावा हिन्ना ।

हचुल्सारि हचुल्ठिम् स्होवा गेरि सान्दर्भिक विसयवस्तुला ताम्रि सम्वैधानिक सम्वाद केन्द्रसे स्होवा शृङ्खलावद्ध पाठ्यसाम्गिला गोरुगि बो चु छचोइ नोन् हिन्ना ।

सभासदजुगुथेन् छचाम् चु विसयवस्तुरि चासो थान्वा हचुल्वाजुगुदा ग्रेन् सम्वैधानिक अवधारना थेन् मुद्दाजुगुरि बो किन्पुइवा चु शृङ्खलावद्ध प्रकाशन्ला उद्देश्य मुला । शृङ्खला न्हाइला बेनान् छचोइ नेपाल्रि पाइवा प्रमुख ग्योइकादे (ज्यार्दि, मैथिलि, भोजपुरि, थारु, मगर, तामाङ, बाइ) थेन् अङ्ग्रेजि ग्योइरि तेःवा मुला । चु पाठ्यसामाग्रीजुगुला श्रव्य संस्करन् (क्यासेट, डिभिडी) रिनोन् याइला । थेराइनोन् लासिन् अनलाइनरि नोन् थान्वा मुला ।

गिकछा ताइरि चु प्रकासन सिङ्खलारि थान्वा विसयवस्तुकादे चुराइवा मुला - (१) हचुल्सा थेन् धर्म, (२) सङ्घिय प्रणालि, (३) हचुल्ठिम्रि म्हिलुइला याइताम, (४) आदिवासी जनजातिला याइताम, (५) अल्पसङ्ख्यककादेला याइताम, (६) सरकार्ला प्रणालिजुगु, (७) स्वतन्त्र न्यायपालिका, (८) स्थानिय स्वसासन, (९) विविधता थेन् सामाजिक समावेसकरण थेन् (१०) सहभागितामूलक हचुल्ठिम् स्हेइवा प्रक्रिया ।

सवैधानिक संवाद केन्द्र

तेस्रो तल्ला, अल्फा बेटा कम्प्लेक्स, नयाँ वानेश्वर, काठमाडौं
टेलिफोन नं. ९७७-१-४७८५९९३

ई-मेल : info@ccd.org.np

वेबसाइट : www.ccd.org.np

